

**POZOROVATELSKÁ
CVIČENÍ**

—

Petr Borkovec

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Pozorovatelská cvičení

Petr Borkovec

Znění tohoto textu vychází z díla [Pozorovatelská cvičení](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Officina Praga v Praze v roce 2022.

§

Text díla (Petr Borkovec: Pozorovatelská cvičení), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 14. 3. 2025.

OBSAH

Několik vět úvodem.	9
POZOROVATELSKÁ CVIČENÍ	11
I. Vycházka (Malý kurs poezie)	12
II. Obracený kámen (Týdenní kurs poezie)	13
I. den.	14
II. den.	15
III. den	16
IV. den	17
V. den	18
VI. den	19
VII. den.	20
III. Zvířata (Půlroční kurs poezie)	21
IV. Skládka (Malý úkol)	22
V. Olšanské hřbitovy (Malý úkol)	23
VI. Jaro (Půlroční kurs poezie)	25
a	25
b	26
c.	27
d	28
e.	29
f.	31
g	32
h	33
ch	35
i	36
j	37
k	39

VII. Vycházka II (Malý kurs poezie)	40
1. zastávka, za lávkou	41
2. zastávka, za chalupou	42
3. zastávka, Na Bluku versus Na bluku	43
4. zastávka, cesta k remízu, chatka	44
5. zastávka, remíz	45
6. zastávka, „oranžová skvrna“	47
7. zastávka, cestou k řece	48
8. zastávka, poblíž skládky, obrácený kámen nebo kmen nebo	49
9. zastávka, pole mezi řekou a cestou, sbírání polních kamenů	50
10. zastávka, v trávě s šípkovými keři	51
11. zastávka, v trávě u krmelce	52
12. zastávka, u loděk	53
VIII. Seifertovy rýmy (Malý úkol)	54
IX. Román (Velký úkol)	55
PŘÍLOHY	56
Třicet šest pokusů o škebli říční	57
Scény z vyučovacích hodin psaní	67
Studentka	71
Několik vět závěrem	77
Ediční poznámka	79

K tvým pozdním padesátinám

Životy lidí si vždycky byly velice podobné: přímořské životy rybářů, horské osudy pastevců, osudy žen... Ale co svět světem stojí, nechodil od chýše k chýši panský zřízenec, aby lidem v ní — každý den v touž hodinu — řekl toto: „Jsi jeden z miliónu. Co jsi dnes uviděl, viděli všichni, co jsi při tom pocítil, není tvé. Oč se vzdorně pokoušíš, nemůže se nikomu podařit, čím se trápíš, to tě přejde. Čemu se chceš vyhnout, do toho spadne každý, nač se ty ještě těšíš, jiným dávno zevšednělo. Co ti připadá tajemné, vysvětlím ti takto. Tvá smrt je samozřejmá, nemáme s ní žádnou starost.“ — Tedy o takovém jednání nebylo slýcháno v žádné minulé kultuře a organizaci. Toto darebáctví vzniklo až pro nás, dělá je stát a zřídil si na to televizi.

Ludvík Vaculík, *Jaro je tady*

Mezi nejsvědomitější hlídky patřila má žena Simone, která mne vždy doprovází na výpravách Calypso. Hrozně ráda tráví celé hodiny na slunci a větru, pozoruje, přemýšlí, snaží se proniknout do záhad moře.

Jacques-Yves Cousteau, *Velryba*

Několik vět úvodem

Kdyby se mě někdo ptal, v čem spočívá práce spisovatele, řekl bych, že *samozřejmě v psaní*. A dodal bych *a také v pozorování*, a abych nemusel dál nic vysvětlovat a vyhnul se složitým výkladům, doporučil bych dotyčnému knihu Itala Calvina *Palomar*. Vzpomínám si, jak jsem jako čerstvý student vysoké školy jezdil v devadesátých letech tramvají a snažil se vyzpozorovat *něco* z tváří spolucestujících. Chtěl jsem být spisovatelem. Taky jsem si ze stejného důvodu (zasažen Hrabalem) při třídění pošty v pojišťovně zapisoval hovory svých spolupracovnic a vyrazil vlakem do Nymburka hledat Hrabalova *genia loci*. Byl jsem v té práci značně nedůsledný. Pozorování a jeho sluchová podoba, tedy naslouchání, jsou základem, ale jen základ nestačí. Zde bych ti, drahý čtenáři, znovu doporučil knihu Itala Calvina *Baron na stromě*, abys pochopil, kam mohou pozorování vést.

Petra Borkovce sleduji řadu let, a tak jsem si všiml, že se na pozorování nejen zaměřuje, ale že je to základ jeho metody výuky poezie. Mezitím jsem se z vnitřní potřeby uvidět znovu věci, které moderní doba přemístila do obrázků v televizi a na internetu, pokusil sepsat jakýsi obranný *manuál vidění*. Všechno v něm drhlo. Postrádal lehkost. Tehdy jsem si vzpomněl na Petra a napsal mu, jestli nemá nějaká cvičení, která bych, jen tak pro radost, mohl publikovat ve svém samizdatu. Měl a obratem mi je poslal. A tak vznikl přítomný soubor, který je zároveň mým drobným a opožděným dárkem k Petrovým padesátinám. Snad mu udělá radost.

Čtenáři, leccos jsem tu napsal, ale napsat jsem chtěl především toto: nejdůležitějším jsi ty, hlavně pro tebe jsem tuto knihu složil.

Držím se stále přesvědčení, že svět je tady k tomu, abychom jej poznávali, a že jazyk je nástrojem k tomu určeným. Pod a mezi jednotlivými cvičeními a taky na konci knihy tedy nechávám prostor, zaplň ho podle chuti! Pokud tak učiníš, dáš tím malý dárek nejen mně, ale obdaruješ především sebe. U některých cvičení budeš potřebovat kamaráda. Ten se vždycky hodí. Jedno cvičení jsem jako pozdrav Petrovi napsal sám. Myslím, že každý snadno pozná, o které se jedná, protože se jen těžko realizuje.

J. T., 17. dubna 2022

POZOROVATELSKÁ CVIČENÍ

I. Vycházka

Malý kurs poezie

Seminář poezie tvoří vycházka (podél Berounky z Černošic do Lipenců), při níž popíšeme několik ptačích hlasů a jeden meandr, obrátíme pár kamenů, otočíme se kolem své osy, sebereme vzorek vody ze slepého ramene plného odpadků a citlivě ostříháme polní keř. Pak si společně rozebereme jeden remíz a uděláme zápisky. Na zastávkách přečteme několik textů, které mají s krajinou kolem něco málo společného (Elizabeth Bishopová, Ezra Pound, William Carlos Williams, Emil Juliš, Jiřina Hauková, současní mladší čeští básníci aj.).

Po návratu z vycházky budeme v místním klubu (který máme jen pro sebe) zpracovávat materiál, pojmenovávat ho, překládat do jazyka, rozvíjet. Plnit různé drobné pracovní úkoly. A při nich — ne dřív — nejspíš zavedeme řeč na pojmy z poetického slovníku: třeba na rýmy (mají ještě nějaký smysl?), metafory (jaké jsou? a k čemu? a jde to bez nich?), na verš sám (divná věc!) atd. atd. A také mluvit o textech, které jsme četli venku (přečteme je ještě jednou a zkusíme přijít na to, jak je to uděláno). Součástí kursu je také rozhovor o básních, které účastníci „vezmou s sebou“. Vezměte!

Kurs je určen těm, kteří píšou básně, i těm, kteří nepíší básně. Myslím, že je ohledně poezie jaksí základní, ale i ten, kdo napsal už pět sbírek, si ho může trochu užít.

II. Obracený kámen

Týdenní kurs poezie

Chod' každý den, po jeden týden, ke stejnému kameni a obracej ho.

Po každém otočení zaznamenej, co vidíš

(jedna věta, jeden verš, ne víc).

Těch sedm zápisků uschovej a opatruj.

Kámen vrať zpátky do lůžka.

I. den

Jdi ke kameni a obrať ho.

Pět minut zírej do lůžka a na nic nemysli.

Až potom zapiš barvy, kteréš viděl.

Jen barvy.

Uchovej ty zápisky a opatruj.

II. den

Jdi ke kameni a otoč ho.

Bleskově, bez přípravy říkej, co vidíš.

Slova nemusejí mít známý smysl.

Vytvoř co nejdelší seznam.

Uchovej ho.

III. den

Jdi ke kameni a obrať ho.

Pět minut zírej do lůžka a na nic nemysli.

Udělej seznam toho, co se pod kamenem objevilo.

Všechna slova, kterás zapsal, vyhledej ve slovníku.

Poznamenej si vše, co tě zaujalo.

Zápisky uchovej a opatruj.

IV. den

Jdi ke kameni a obrať ho.

Pět minut zírej do lůžka a na nic nemysli.

Až potom zapiš, cos pod kamenem viděl.

Vyvaruj se metafor, jak jen lze.

Záznam uchovej.

V. den

Jdi ke kameni a obrať ho.

Pět minut zírej do lůžka a na nic nemysli.

Až potom zapiš, cos pod kamenem objevil.

Pokus se o co nejvíc metafor.

Zápis uschovej.

Se zápisky se pak různorodě pracuje v dalších dnech.

VI. den

Kratičká báseň.

Dlouhá popisná báseň.

Milostná báseň, v níž se pracuje pouze
s nasbíraným materiálem.

Atd.

VII. den

Úskalí metafory.

Báseň není autoportrét.

Slovník jako inspirace.

Vyvázení básně z počátečních kontextů.

„Miluj kamene svého víc než sebe samého.“

Atd.

III. Zvířata

Půlroční kurs poezie

Protože jsou krásná, krásnější než my

Motto:

„Co se děje se skvrnami levharta obláčkového, když běží?“

„Jejich středy se vyprazdňují.“

„Má někdo jiný návrh?“

Proč se dívat na zvířata? Proč a jak psát básně o zvířatech? Proč a jak číst básně o zvířatech? Ptáci, velké kočkovité šelmy, motýli a brouci. Jak o nich píše Plinius, Blake, Rilke, Nabokov, Reynek, současní čeští i zahraniční básníci? Jak o nich píše středověké bestiáře, encyklopedie, zemědělské slovníky, vědci a novináři? Jak napsat báseň o týrání zvířat? Jak dobře popsat plameňáka v zajetí? Anebo houpavý let straky? A proč? Společně promýšlíme tohle téma, společně čteme zvířecí texty jiných, píšeme o nich, píšeme je znovu, píšeme texty zcela nové, díváme se na obrazy, chodíme ven a pozorujeme a znamenáme si.

IV. Skládka

Malý úkol

Najděte v otevřené jarní krajině skládku
a udělejte několik úkonů:

prohlédněte si ji.

Vypište si názvy věcí, z nichž sestává.

Pět až deset jmen najděte ve *Slovníku spisovného
jazyka českého*.

Stejná jména najděte v *Etymologickém slovníku češtiny*.

Hesla si zapište.

Druhý den po pozorování skládky,

všech zápisech a hledání

napište báseň s názvem *Skládka*

(nejméně deset veršů).

Báseň *Skládka* od Güntera Eicha, kterou příkládám,
si přečtete víckrát.¹

---

1 Čtenáři, zmíněnou báseň najdeš v českém knižním výboru z básnickovy tvorby s názvem *Víceméně* (Praha, 1987). Můžeš si ji i vyposlechnout v podání překladatelky Michaely Jacobsenové, pokud na serveru YouTube zadáš do vyhledávače *Průvodkyně mladých básníků: Michaela Jacobsenová*. Přednes básně začíná v čase 16 minut 33 sekund.

V. Olšanské hřbitovy

Malý úkol

Dva milióny mrtvých; dvanáct hřbitovů

Pravoslavná část: Averčenko

Židovská část: Orten, Kafka, kdo dál?

Jména: Palach, Erben, Dyk, Gottwald, Tyrš,

Werich, Voskovec, Puchmajer, Thám...

Římské náhrobky a Edward Lee Masters

(k tomu Miloš Doležal?): tři propletené básně

A mezi to: Jan Campanus Vodňanský

Úkol: poezie je bažant. (!)

Úkol: vyhledat si a poznamenat „inspirace“.

Všechno se hodí, pro cvičení i pro vlastní básně,
do cyklu i mimo. Nehledáme jen „literární útvary“
jako básně, sentence, epitafy,
ale i jména, náhrobky, plastiky atd.

Jan Campanus Vodňanský
Řeč mrtvé dcerušky

Divíš se nemluvněti, že mluví? Však dar je to Kristův.
Jeho duše to mohou, třebaže vzpouzí se Smrt.
Kampanus Jan, můj otec, mě miloval, v srdci svém hýčkal,
miláčkem zvala mě matka, dceruškou, poupátkem svým.
Za svou drahou sestrou teď odcházím, Ludmilou jménem,
Anna mi říkali doma, předčasně opouštím svět.
Ve svém dvacátém dnu mou sestru červenec schvátíl,
mne zase v desátém září zavolal sudby mé los,
abys pak znal i rok, tož v době, kdy společně s válkou
běsnila smrt, kdy Písek bědoval pro ten svůj pád.
Nechci válku, chci smrt (tak řekla jsem), přátelskou
k dívkám,
raději vezme je sama válce, než dala by v plen.
Marné jsou matčiny prosby, smrt neslyší, běda, tak náhle
pozbyla obou svých dětí, zůstal jí žalostný pláč.
Kéž jen ztiší svůj bol, kéž v chlapi útěchu najde,
v Jeníčkovi, náš domov s osudem jeho je spjat.
Na chvíli dělí nás dálky, však nebesa jednou nás spojí,
ty, jež rozdělil nyní nevlídný, bezcitný čas.

VI. Jaro

Půlroční kurs poezie

a

Jděte ven. Les, park, plácek se dvěma stromy, okreska se škarpami a stromy. Poslouchejte hlasy ptáků, zvuky aut, pil, vlaku. Všechny zvuky. Zapisujte si je. Ale ne slovy. Každý zvuk zapište čarou, znakem, znamením, grafickým prvkem. Vytvořte zvukovou grafickou partituru např. jedné hodiny. Pak ji uložte. Po dvou dnech se ji pokuste přepsat do slov. Výsledek (s popisem okolností) mi pošlete.

b

Pusťte si záznam hlasu puštíka obecného (naleznete na serveru YouTube). Poslouchejte ho desetkrát až dvacetkrát pořád dokola. Představte si místo, krajinu, kout země: prostor, který se vám vybavuje při poslechu toho hlasu. Popište mi ho (veršem, větami — to je na vás). Dbejte na to, abyste použítou strategii v textu před čtenářem zcela skryli. A zašlete.

c

Pusťte si záznam hlasu sovy pálené (naleznete na serveru YouTube). Poslouchejte ho desetkrát až dvacetkrát pořád dokola. Představte si místo, krajinu, kout země: prostor, který se vám vybavuje při poslechu toho hlasu. Popište mi ho (veršem, větami — to je na vás). Zkuste použít co nejméně metafor! A zašlete.

Poznámka: Úkol c vypracujte až po úkolu b — ne naopak!

d

Při procházce jsem vyplašil zajíce, který v bláznivém úprku vyplašil bažanta, který před ním vyděšeně a s ohromným burácením vzlétl. Jděte ven a choďte tak dlouho, dokud se vám nepodaří vyplašit nějaké divoce žijící zvíře. Jeho vzhled a jeho reakci podrobně popište a pošlete. Věty, 1 800 znaků.

e

Kabát a klacek. Podívejte se na přiložené foto (*KP foto 1*) a setrvejte v pozorování alespoň pět minut. Pak fotografii zavřete, odložte. Napište si přirovnání a metaforu, které vás napadají při pozorování kabátu. Pak napište prostá přirovnání a metaforu, které vás napadají při pohledu na klacek. Tyto dva seznamy mi pošlete.

KP foto 1

f

Prohlédněte si znovu seznamy z úkolu e. Popište klacek přirovnáními, které jste si napsali při pohledu na kabát. A naopak. Samozřejmě stále dbejte toho, že chcete být vzhledem k pozorovanému předmětu přesní, výstižní. Nejde tu jen a pouze o demonstraci literární strategie! Oba popisy mi zašlete.

g

Toto je japonská báseň (tanka) z 9. století o předjaří. Zjistěte si informace o této formě, o překladech této formy do češtiny, o tom, jak se liší od haiku. Jen pro sebe. Napište krátkou interpretaci. Dvacet řádek.

*Proč v jarním dni,
kdy v jasném slunci
všechno znehybní,
jen květy z korun třešní
neklidně víří stíny?*

h

Napište svou vlastní tanku o předjaří, v níž zhodnotíte zápisky a pozorování, které jste udělali při plnění tohoto korespondenčního kursu. Ale pozor! V tance musíte použít dvě „povinná“ slova: *koruna* (pouze ve smyslu „koruna stromu“) a *stín*. Tanku mi zašlete!

KP foto 2

ch

Pozorování dvou stvolů. Dobře si prohlédněte tyto dva staré stvolý (*KP foto 2* na předešlé straně) a udělejte si o pozorování záznam. Buďte co nejpečlivější a k popisu se vracejte: sledujte tvary, struktury, odstíny atd. Až se vám bude zdát, že už není co k popisování, vyberte si někoho blízkého a požádejte ho, aby vám stvolý popsal on — jeho pozorování si zaznamenejte. Pak se znovu na fotografii podívejte a ujistěte se, zda vám něco podstatného neuniklo. Nakonec zkuste napsat dvě střídavě rýmované čtyřveršové (ABAB) sloky o těchto dvou stvolech, jejichž téma nebude nic jiného než popis těchto dvou stvolů a v nichž využijete všechny (své i cizí) zápisky. Dbejte o to, aby rýmy byly znělé, vyrovnané v celém osmiverší a aby báseň nebyla komická. Jde o zcela vážnou poctu suchým stvolům!

i

Obrácený kámen. Obratťe plošší kámen a dvě minuty pozorujte, co je pod ním. Na nic nemyslete. A nic mi o tom nepište.

j

Prohlédněte si fotografii s označením *KP foto 3*. Je to starý opuštěný úl, který už léta stojí v polním remízu. Představte si, že v něm někdo chce přespat. Představte si, že ho k tomu okolnosti nutí, vymyslete si jaké okolnosti. Opilost — ano, to může být. Ale možná také něco jiného. Přemýšlejte o tom, co by mohlo člověka (jakého člověka?) vést k tomu, aby v takovém malém opuštěném úlu přespal. Představte si, jak se do úlu ukládá ke spánku. A pak to ukládání napište. Pošlete mi zkrátka odstavec dva o tom, jak se někdo souká do tohoto úlu, aby v něm prožil noc.

KP foto 3

k

Vyhledejte, přepište a pošlete mi báseň o jaru (ach, jak obehrané téma!) — která se vám opravdu a stále líbí. Je vůbec možné v roce 2020 číst básně o jaru a nepřipadat si jako blázen, člověk úniku, ignorant, krasoduch, sentimentální pozér? Doprovodte vybranou báseň odpovědí na tuto otázku!

VII. Vycházka II

Malý kurs poezie

Sbíráme materiál, lehce ho opracováváme (později v klubu), z dnešních sběrů budou vyplývat pozdější úlohy a všechno další psaní. Jdeme tiše, užíváme si vycházky i mimo „cvičení“. Zaznamenáváme nejen zadané, ale prostě co chceme. Téma: pozorování všemi smysly a jeho „překlápění“ do jazyka; další témata se ukážou sama.

1. zastávka, za lávkou

Popis „zvukové krajiny“ (tiše stojíme a stražíme uši a zapisujeme; seznam zvuků; nehledáme, nevybíráme, prostě zaznamenáváme co pět minut zvuků tak, jak k nám doléhají; pokud nenacházíme okamžitě přesné slovo, poznamenáváme si tak, abychom si zvuk později dokázali vybavit a přesnější slovo našli).

2. zastávka, za chalupou

Stoupneme si pod borovici, pohled odspoda do koruny, a děláme záznam s tím, že v tomto případě tušíme, k čemu jej později použijeme — ke krátkému textu, který bude mít téma *Můj přítel věřil v Boha kvůli stromům*.

Text k přečtení — Durs Grünbein, esej o borovici:

Celý život borovici k něčemu přirovnávám — a ona se mým přirovnáním usmívá a zároveň se přede mnou předvádí. Když se borovici ve větru otevřou vrchní partie a do nich prudce vpadne slunce, je to zázrak, který se skládá z pomerančových větví, co vypadají jako suché šupinaté anakondy, a řídké bledé zeleně kolem, odstínem připomínající vltavín. Stojím pod tím jako Sindibád v údolí drahokamů a polodrahokamů, na nichž leží hadi tlustší než sloni. Borovice s pokroucenými větvemi, které trčí z masivních pouzder na kmenech, vypadají jako rohy a paznehty a mírně se pohupují — rostla, myslím, blízko všeho podstatného, co jsem v životě zažil.

Ale teď na to zapomínám, všímám si borovice znovu, poprvé přicházím na počátky a důvody toho obdivu, vymyslím borovici, svoje dětství, ten román, hrdinu, autora.

Ve skvrnitě koruně je tolik světla, že — zdá se mi na zemi — vidím přesně to, co bych viděl, kdybych vylezl až k temeni. Na borovici v jednom kuse něco praská. Lupání a šustoty bez příčiny, které zesiluje sluneční jas. Jako by v koruně sosny hořel malý oheň, který nikdy nevyhasíná. Poslouchám ho, zavřu oči a dlouho je tisknu proti slunci, myslím na borovici, dělám ji v hlavě, dělám ji.

3. zastávka, Na Bluku versus Na bluku

Co je etymologie? Co je etymologické gesto? Co je lidová etymologie? Jen odpovědi, zbytek později. Ukázka: etymologický slovník.

Lidově etymologické heslo (pouze si napište ten název, doděláme v klubu).

4. zastávka, cesta k remízu, chatka

Udělejte si podrobný záznam místa
(budeme s ním pracovat jako s dějištěm „něčeho“).

5. zastávka, remíz

Prohlídka remízu, přečtení etymologického hesla.

Remíz

*Skupina křovin či háječek
mezi poli, sloužící za úkryt
pernaté zvěři nebo zajícům.
Slc. remíza t/v.*

*Z franc. loveckého termínu
remise; ten k nám pronikl
vlivem „soustavné péče o les
a zvěř, kterou k nám v 18. stol.*

*přinášejí lesníci z povolání
z alpských zemí“ (Šm.).
V polských dialektech Remisz.
Podobně franc. do něm.: Remise. —*

Všichni si stoupneme pod jedno ze starých hnízd a čteme postupně báseň Romana Polácha (jen přečteme, analýza v klubu):

*Chvíli jsem přemýšlel,
co je teď v tom
strojovém větru
tak jiné,
a byly to listy na stromech,*

*jež za poslední dva týdny
přinesli nejrůznější ptáci,
které neumím poznat.*

6. zastávka, „oranžová skvrna“

Popište ji ve větách bez metafor, odstavec, cca pět řádek.

Popište ji pomocí přirovnání a metafor, odstavec, cca pět řádek.

Čte se v klubu.

7. zastávka, cestou k řece

Malá skládka, její prohlídka. Čteme báseň Güntera Eicha.
Neinterpretujeme, jen čteme, asi dvakrát.

8. zastávka, poblíž skládky, obrácený kámen nebo kmen nebo...

Obráťte kámen, pět minut jen zírejte a nemyslete na nic a pak zaznamenejte, co vidíte.

Zkuste být co nejpřesnější, zkuste, aby popis byl zajímavý, ale nevymýšlejte žádné divočiny, žádné příběhy. Zkuste si představit, že už to nikdy neuvidíte, že uvidíte samé úplně odlišné věci a že to děláte opravdu proto, abyste si co nejlépe vzpomenuli, jak to pod tím kamenem vypadalo.

9. zastávka, pole mezi řekou a cestou, sbírání polních kamenů

Vyberte a seberte každý dva kameny
a vezměte je s sebou.

10. zastávka, v trávě s šípkovými keři

Vyplašení většího zvířete: jdeme opatrně a tiše a jsme ve střehu, naším záměrem je vyplašit větší zvíře (bažant, srna, zajíc, divoké prase) a zaznamenat co nejúplněji jeho vyplašení, způsob úniku, zvuky, podobu atd. A vlastní překvapení. Proto se musíme snažit být opravdu tiše.

11. zastávka, v trávě u krmelce

Lebky a kosti, předměty a místo, podrobný záznam, věnujte se rovnoměrně jak předmětům, tak okolí. Nesplétejte ale zatím žádný příběh, ani situaci, jen pátrejte po detailech, které k tomu budete moci později využít. Fakta, smysly, otevřené možnosti pozdějšího rozvíjení.

Zapátrejte doma v knihovně a najděte báseň, v níž je řeč o lebce zvířete. Později.

12. zastávka, u loděk

Omytí a vystavení kamenů

(kameny si zapište tak, že jim dáte osobní názvy, probere se v klubu).

Vystavení lebek, vystavení škeblí, foto výstavky.

Ohlédnutí k uskladněným kánoím

(co vám připomínají, zaznamenejte si; probere se v klubu).

Přečtení třetí části Brodského básně *San Pietro*.

VIII. Seifertovy rýmy

Malý úkol

Jaroslav Seifert

Píseň o Viktorce

do očí — obočí
do polí — cokoli
nezapraská — je to láska
srdci braň — jako laň
lidské viny — mušelíny
zahynu — na stínu
štěstí — ratolesti

Obočí do očí,
cokoli do polí.
Nezapraská? Je to láska!
Srdci braň jako laň.
Mušelíny lidské viny.
Zahynu na stínu
v ratolesti štěstí.

POKRAČUJTE!

IX. Román

Velký úkol

Lehni si na beton dvorku, kde jsi vyrůstal, zavři oči, rekonstruuj prostor a scény svého dětství, dokud budeš jen moct, nic si nepiš. Takto postupuj nepřerušovaně čtrnáct dní. Pak se jdi projít k řece. Vykoupej se pod splavem. Pohřbi se pod vrstvou hlíny jako na pláži pod pískem. Dlouho se dívej z kopce. Nepřerušuj samotu za žádnou cenu. Dobře se přichystej. Večer usedni na terase a začni psát román. Nepřestávej, dokud jej nenapíšeš.

PŘÍLOHY

Třicet šest pokusů o škebli říční

1

Jako by plály
bledé ohýnky v řece.
Čím přiložit,
aby hořely dál?

2

Zůstaly tu po ní nehty, vlasy,
kůže se rozmočila, pěna od pusy
zkameněla — škeble říční.

3

Bolí mě hlava, když zvedám
ponožku Burlington z řeky:
prst řízne vařená ryba,
míza se drolí do vody.

4

Vybírám z řeky škeble říční,
jsou plné bledého masa,

tak plné, že přetéká — když je zvednu,
průsvitné maso se cpe dovnitř.

Pomáhám mu, ale jsem nešikovný,
přeříznu maso o ostrý okraj:
maso jako hlen odpadne,
maso — jak vltavín — ťukne o dno.

Držím v ruce těžké škeble,
odřené, zlaté, plné perleti
a masa, držím v ruce osahané peněženky
nacpané účtenkami a drobnými.

Prázdné škeble kladu na molo,
jednu vedle druhé, jak mi přijdou,
slunce je suší a prosvěcuje,
na každé je něco k povšimnutí:

čtyři druhy staré žluti,
tři druhy staré žluti,
lepení, lepení, slonovina,
želvovina, perleť a cín.

5

Miska —
— co v ní plavalo naposledy?

6

Kdo jinému škebli říční kopá,
sám do ní padá.

7

Koplo v ní a ucuklo,
když jsem ji vytahovala z řeky.

8

Zavřená škeble není peněženka
plná šedých promočených bankovek.
Škeble není miska. Není lehký
popelník.
Ale provaz, to jo — to by bejt mohla,
řekl.

9

Vylovím spálené dřevo
z včerejšího ohně
a popíšu škebli říční.

10

Prohmatával dno.
Vytáhl škebli říční.
V tu ránu zmizel.
Škeble osychala.

11

Škeble říční
není záhada: leží,
dýchá, je po ruce,
zvedneš ji, položíš zpátky,
plaveš dál, myslíš na své,
na ni už nemyslíš.
Jak říkám, žádná záhada.

12

Je to vlámština, je to estonština,
co se ozývá z řeky? Škeble říční
to přetluče — rychle ji najít!

13

Koplo v ní,
když jsem ji vytahoval z řeky.

14

Tonoucí se škeble chytá.

15

Škebli říční nelze vidět tak, jak si pozorující usmyslí.

16

Voda u břehu
celý den stárne.
Večer je stará.

17

Roháč přistál na škebli říční.
Ne bez obtíží — s velkými
obtížemi, jak už tak roháči
přistávají. Složil svou rozmarnou
chirurgii krovek a křídel —
— a uvelebil se. Škeble říční,
která si do té doby hověla
na mělčině a myslela na nic,
to vzala jako fakt.

Bajky se nedaří.

18

Slupka, skořápka, přebal,
obklad, omítka, obezdívka.

19

Škeble říční: vápno, omítka
opadala, ve skříni pohaslé
náušnice. Už tam nejezdím.

20

Škeble říční:
co v ní leželo naposledy?

21

Pootevřené
na dně. Škvíry —bělice.
Nehybné hejno.

22

Tak krásná jako škeble.
Tak mladá a tak krásná jako škeble.
Ó, tak překrásná jako škeble říční!

23

nic

24

Řeka se pohybuje.
Škeble říční jistěže leží.

25

Kabát, plášť, pláštěnka, kožich,
kůže, pokožka, pouzdro, pochva.

26

Kulatý lesk vnitřku dlaně.

27

Škeble v rybných vodách
smějí chytat jen osoby
oprávněné k rybářství
v těch vodách.
To je zákon.

28

Obložení, blána, vélum,
skořepina, lusk, lastura, ulita.

29

Škeble říční svítá,
když ji táhnu z vody.
Perleťová tůňka,
když ji pak obracím a peru!
Dobré ráno odevšad.

30

Odlišné žluté lišty.
Zaklapávací sval.
Vrchol čar a přírůstků.

Všechno v zašlé žluti.

V zelené žluti.

31

Mušle, škeble, koncha, krunýř,
kukla, pupa, kokon, zámotek.

32

Škeble, z němčiny, z nějakého
Schelbe (srov. středn. Schulpe, Scholpe, mušle).

33

Pokud ti prázdná rozevřená
škeble říční připomíná
perletového motýla —
— uteč od řeky!
Bez ohlednutí!

34

Kosočtverečně vejčitá.
Vejčité kosočtverečná.
Kosočtverec, vejce.

35

Najít něco místo jazyka.

36

Nevím, škeble.

Scény z vyučovacích hodin psaní

Vedle několika překrásných básní a toho, jaký je správný poměr ginu a vermutu v martini (Flemingův Vesper poté zbledl a zůstal bledý), jsem si u anglického básníka Wystana Hughu Audena přečetl, co odpovědět, když se mě někdo zeptá, čím se v životě zabývám.

Pokud řeknete, že jste básník, píše Auden, čeká vás půlhodinka konverzačních problémů, na které nemáte náladu. To je pravda. Poučen Audenem obvykle odpovídám, že překládám ze staré řečtiny, čímž rozhovor o mém povolání končí a až překvapivě plynule přejde k jinému tématu. Potíže s vysvětlováním toho, co dělám, mám celý život. Moje matka odmítá svým přítelkyním vysvětlovat, co je to autorské čtení a co je například literární rezidence. Tvrdí jim, že jsem profesor literatury a jezdím po přednáškách. „A co jim mám říkat? Vždyť to nikdo nechápe! Copak někdo někomu pronajme na rok byt v centru proto, aby se tam válel a civěl do stropu?“ namítá, když protestuju. „Ne abys mě opravoval. Ještě by si myslely, že lžu,“ říká. A dodává: „Kdybys byl gynekolog, synu, nemusela bych si nic vymyšlet. Měl bys peníze a spoustu spokojených pacientek. Takhle máš holej zadek a kolem sebe pár podivínů, jejichž zadek je na tom podobně!“ Ano, maminko, máš pravdu — nikdo nic nechápe. Když jsem spolu s filologem překládal Sofoklova *Krále Oidipa* (bez sebemenší znalosti staré řečtiny, jistě), v jednom kuse se mě někdo dotazoval, co na tý hře jako dělám, když to překládá ten

filolog. Rýmy? Nebo nějak přehazuju slova, aby to vypadalo líp? No, a když vedu semináře psaní, vedou se neustále řeči o tom, že se přece „nikdo nikdy nemůže naučit být spisovatelem“ a co to vůbec celé znamená? Umění je život, ne třída s tabulí. Vždyť to je, pane Borkovče, konec opravdové literatury. Pěstování epigonů, oslava rutiny, oblbování studentek — a to je celá ta laboratoř!

Vybral jsem si podezřelé povolání, celý život jednou nohou v kanálu. Zpět k mamince: „Mohls být úspěšným lékařem a ve volných chvílích psát ty svoje básničky. Nebo historky. Jako Valja Stýblová. Nebo ten Cimický! Osud tě dožene, dožene každýho — jednou stejně skončíš pod mostem s promáčeným poklopem!“

Začal nám školní rok, tak mi dovoluť ještě pár slavnostních slov k zahájení vyučovacích hodin poezie a prózy! A vůbec něco o studentech tvůrčího psaní a jejich učitelích:

Škola psaní je lehká škola, tak lehká, až úplně zapomenete, že je to škola — a zůstanete překvapeně stát s prázdnýma rukama, úplně bez sebe, s bezradným přihloupkým úsměvem a taky vyděšením. A přesně v tuhle chvíli vás zamračený učitel začne tlouct holí a nutit vás k tomu, abyste deset minut bez jediné myšlenky zírali do lesku na kapotě auta zaparkovaného u školy a pak ve všech družích slovníků hledali nejlepší výraz pro lesk na kapotě auta zaparkovaného u školy. Nebo vám přikáže, abyste poslouchali nahrávku tokajícího bažanta — patnáct minut pořád dokola — na nic při tom nemysleli a potom pátrali po slovu pro ten zvuk (kdo napíše, že bažant „křičí“, je

zнову důkladně zbit a okamžitě vyloučen ze studií!). Jak tak hůl dopadá na vaše záda, slyšíte, že na vás učitel řve, že literatura není „osobní zpověď“, jak si urputně myslíte, a že všechno kolem vás je mnohem zajímavější a důležitější než vy! Že spisovatel nemá žádné zvláštní názory, že to, co má, je jazyk. A že básníka dělá rozšířené vnímání jazyka. A vztah s jazykem, který je složitý a dramatický a úplně jiný než u těch, kteří nepíší. A taky že spisovatel má psát, a ne přemýšlet! A že než něco k něčemu přirovná, musí obě strany toho přirovnání dobře poznat a trochu se do nich zamilovat. A další podobné nehoráznosti. Jejich seznam je dlouhý a výprask tím pádem strašný!

A když nálož skončí, hodina tvůrčího psaní pokračuje tak, že všichni studenti nasednou do taxíku a několik hodin bez cíle jezdí městem a na zadním sedadle překládají verše a odstavce inspirované dlouhými jízdami taxíkem po městě. Osobní poznámky o tom, co se děje za oknem auta, jsou zakázány. Vhodné je, když venku mrholí.

Jiná hodina psaní se odbývá na břehu řeky. Studenti a učitel číhají v rákosí slepého ramene s krátkými oštěpy, luky a otrávenými šípy, všichni úplně nazí (jaképak oblbobování studentek — je to všechno daleko horší). Zbraně jsou určeny k zabití všech metafor, které je napadají při pohledu na stojící volavku. Úkolem je ocitnout se ve stavu, kdy jim volavka vůbec nic nepřipomíná! Pak společně vyloví z vody plnou škebli říční a urvou stvol říčního irisu (i s uschlým žlutým květem), položí je vedle sebe a zapisují všechno, v čem se lastura a květina sobě podobají. Až po tom všem je studentům psaní dovoleno napsat báseň o tom,

kolik druhů vodních ptáků letos vyhynulo, a o tom, že se na začátku prázdnin po dlouhé době strašně zamilovali.

Začal nový školní rok, děti odešly do školy a maminky, když se odpoledne ptají, co se probíralo, dostávají velice podivné odpovědi. A večer je už trochu chladno.

Studentka

Učitel psaní mívá ustláno na velice sporných růžích a odporné rysy jeho povahy vyplouvají ke konci letního semestru na hladinu. Nikoho nic nenaučil, studenti si dál pletou povídku se vzpomínkou a báseň s kostelní zpovědí — vztek a ješitnost kantora veršů leží na vodě jako rybí zdechliny a proud s nimi nehýbe. Kdyby se nyní ve škole poezie zjevil talentovaný polobůh s lyrou, učitel by mu ji bez okolků rozkopál. Ale prázdniny teprve začínají, slunce pere do světa a hrobařici se vyhřívají na kamenech jako ještěrky — snad se ty rybí mršiny do zimního semestru jakžtakž rozloží!

Nechtěl jsem své studenty unavovat samolibostí, podrážděním a citáty (tohle se vždycky tak úhledně proplétá), a tak jsem na závěr akademického roku navrhl „výjezdní seminář“, školu poezie a krátké prózy v přírodě, vycházku s básnickými rozcvičkami. Doufal jsem asi, že venku se to všechno nějak rozředí. Trasu — která vedla kolem řeky nedaleko od místa, kde bydlím — jsem si prošel předem, vybral stanoviště a pro každé stanovil úkol, návrh, akci, zákrok, něco, co tam společně s učni provedeme. Běžné věci, někdy méně běžné.

Naplánoval jsem poslouchání a zapisování zvuků na břehu, kde je řeka mělká, rozlévá se a zní; obracení kamenů a popisování jejich podloží bez metafor; nekonečné civění do větví staré borovice a psaní eseje na téma *Můj přítel věřil v Boha kvůli stromům* (pořád pod tou sosnou); opakované čtení jedné německé básně o skládce u oprav-

dové skládky, které kraloval smaltovaný rezavý džbán; prohlídku starého úlu; lovení škeblí říčních a vytváření bakalářských etymologických hesel slov „lastura“, „mušle“, „škeble“, „ulita“ a tak dál.

Potom jsem odešel na nádraží a čekal na vlak se studenty poezie. Už při přípravě procházky mi píplo několik omluvných esemesek. Teď přicházely další. A když pantograf dorazil do stanice, vystoupila pouze jedna jediná studentka, která omluvila zbytek semináře.

„Vypadá to, že jsem tu sama,“ uzavřela a omluvně se usmála.

Navzdory záplavě omluv jsem rozhodl, že počkáme na příští spoj, jestli přece jen někdo nepřijede. Potřeboval jsem čas.

„Co budeme dělat?“ zeptal jsem se neznámým tichým hlasem, když druhý vlak odjel a naše situace se neproměnila.

Stáli jsme úplně sami na příměstském nádraží a v oknech kanceláře výpravčího se v mírném větru pružně pohupovaly rudé muškáty. Je vysoká stejně jako já, pomyslel jsem si bůhvíproč v tu chvíli a představil si celý záběr: prázdný perón, chvějící se rudé muškáty, dvě postavy hledící si do očí a ještě, ach, šraňky, mizející koleje, polední slunce. „Psal jste, že pro nás máte nějaké úkoly. Já se na ně těším. Ale nevím. Jak chcete, pane profesore,“ odpověděla, jako by jenom dýchala, a omluvně a smutně se usmála.

Učitel psaní nechtěl — a dosavadní odporné rysy jeho povahy změkly a udělaly místo dalším. Myslel pouze na to, že ho někdo se studentkou uvidí — že je vidí. Jak tu situaci vysvětlí? Co když u řeky potká svou manželku?

Nejraději by začal vysvětlovat a omlouvat se rovnou, kdyby bylo komu. Proč vlastně? Sám nevěděl. Zbabělost ho úplně ovládla. Malomyslnost na sebe nenechala čekat. Úkoly, které nachystal, mu teď připadaly okázalé a hloupé. Rozhlížel se okolo sebe jako zloděj. Ve vteřině ho napadla lež, kterou vychrlí na prvního známého, jehož potká. Další vteřinu věnoval výmluvě, kterou řekne studentce, a pošle ji nejbližším vlakem zpět. Choval se jako ubožák. A navíc byl pokrytec!

„Taky se těším. Pojdme na to. Tudy,“ usmál jsem se a s žertovnou obřadností ukázal směrem k řece. Studentka kráčela několik kroků přede mnou a neohlížela se. Neohlédla se dokonce ani na dvou rozcestích a odbočila správným směrem tak jistě, jako by cestu znala. Udržoval jsem si odstup, bez přestání se rozhlížel. Jakmile jsme dospěli k prvnímu stanovišti, ukázal jsem jí místo, kde má stát, poslouchat a zvuky, které zaslechne, zapisovat a co nepřesněji pojmenovávat. Sám jsem pokračoval dál a studentce — říkejme jí třeba Petra — zalhal, že musím přichystat další zastávku. Když jsem se vrátil, Petra seděla na místě se zavřenýma očima. Otevřela je a oznámila, že zapomněla zápisník, ale že si zaslechnuté zvuky pamatuje. Potom se nadechla a deset minut drmolila seznam, který skončil zapraskáním křídlatky, kterou jsem před deseti minutami sešlápl. Vzpomínám si, že v seznamu zaznělo spojení „ryby nad řekou pukají“.

„Pořadí těch zvuků je správné,“ dodala, aby prolomila moje ohromení. Pokračovali jsme v procházce.

U odvaleného kamene se Petra posadila a na prst si navlékla velkého střevlíka, kterého vyloupla z hlíny. Rukou s fialovým prstenem si zapsala tu malou podsvětní říši.

Když práci dokončila, zmizela ve křoví, odkud se vrátila s dlouhou lískovou holí, jejíž konec ovázala nějakým svlačcem, do něhož ještě zapletla vlčí máky. Přešli jsme malý kousek pole a vstoupili do remízu, kde stál rozeschlý včelí úl. Požádal jsem studentku, zda by úl neprozkoumala a nevymyslela začátek příběhu někoho, kdo v takovém úlu musí přespat. Petra položila hůl na zem, odklopila horní desku úlu a bez rozmýšlení dovnitř vsunula obě ruce až po ramena a pak i hlavu. Zaraženě i obdivně jsem zblízka pozoroval její odvážné počínání.

A tehdy se stalo, co jsem celou dobu předvídal. Na silnici přibrzdilo kolo a z něho na mě mával soused. Starousedlík. Starý jako můj otec. „Co to tam podnikáš, sousede?“ zahlaholil nadšeně.

„Ahoj, Jiří. Nic. Máme tu se studenty takový seminář,“ zaúpěl jsem zpátky.

Studentka v úlu zaslechla náš rozhovor, prudce se vynořila a vztyčila z jeho útrob — nejdřív horní část vysokého těla, potom hlava a dlouhé paže, které dál držela nad hlavou — a upřela oči k muži v cyklistickém obleku. Vypadala jako přízrak. Rozcuchané a spleené vlasy, plné pavučin, jí trčely do stran a obličej měla poprášený pylem a zbytky starého vosku.

„Dobrý den,“ zavolala rázně.

Jiří sesedání nedokončil. Bez pozdravu zmizel.

Ale mně se ulevilo — tak, že jsem se smál, tak, že mi začalo být všecko jedno. I studentka se usmála. Trochu. Slunce svítilo vší silou, řeka se třpytila a v poli blýskaly slídy, křemeny, celofány a jiná stříbra jako kapesní zrcát-

ka. Náš skromný výjezdní seminář poezie jako by se ocitl na lehčí straně světa.

Pod ořešákem s loňským hnízdem jsme s Petrou třicetkrát po sobě přečetli stejnou báseň o ptačím hnízdě, střídali jsme se a naše hlasy se od sebe odrážely jako ozvěna od skály a doplňovaly se a jako by se osvětlovaly a jako by si stínily. Když jsme dospěli k malé polní skládce, Petra z ní zvedla modrý děravý džbán a dala mi napít vína. Pod džbánem ležel právě narozený slepýš, z něhož si obratně vytvořovala zlatý náramek. Vytáhl jsem knihu mého oblíbeného Güntera Eicha a začal číst jeho slavnou *Skládku*, která začíná slovy o smutku světa, jenž „začíná tam, kde rostou kopřivy...“ Studentka mi ale knihu po prvním verši zaklapla a báseň zarecitovala zpaměti, uměla ji celou.

„Líbí se mi to. Umět se modlit je mnohem lepší než se umět zpovídat — nezdá se vám, pane profesore?“ řekla pak.

Koneckonců jsme prošli veškerá stanoviště, žádný úkol ani akci jsem nevynechal, ačkoli jsem ještě před chvílí chtěl minout všechny. Blížili jsme se k poslednímu místu. Divoké území zarostlé vysokou suchou trávou a zdivočelými šípkami, kam nikdo nechodil, mělo být překvapení. Vždycky když jsem tudy bloudil, vyplašil jsem nějaké zvíře. Koroptev, zajíce, jednou i srnu. Domníval jsem se, že studenti poezie projdou tou divočinou pomalu v rojnici a možná i oni nějaké zvíře vyplaší. A úprk a okolnosti úprku se pokusí co nejpřesněji popsat. Vyložil jsem záměr studentce, kývla. Vnořili jsme se do trávy, která nám sahala po prsa. A... po pár krocích se ozvalo podivné zamrmlání a před námi se s lomozem zvedl obrovský jelen a dal se na

útěk. Asi pět laní, o nichž Petra prohlásila, že jsou „velké jako malí koně“, ho následovalo. Prach zavířil kolem nás a my se s úžasem dívali, jak do toho žlutého víru vyburácelo bezpočetné hejno koroptví a bažantů. Zpod šípku se vyřítila liška, za ní druhá, se zlověstným písknutím. Zajíci přeskakovali jeden druhého, jako by — pomyslel jsem si — tryskali ze země. Pak jsem ale myslet přestal, protože vzduch rozčísly šedé volavky promíchané s labutěmi, a to tak blízko, že jsem zároveň zkameněl a prudce otočil hlavu směrem k řece, z níž v tom okamžiku neslyšně vylétl delfín a stejně neslyšně se obloukem zasunul zpátky pod hladinu. Petra pokračovala v chůzi a další a další zvířata — zahlédl jsem i jezevce a něco jako zdivočelou krávu — jí v panice prchala pod nohama. Studentka se brodila travinami a keři, hůl v pravé ruce, nahlas se smála a občas zavýskla. Ohlédla se po mně.

„To jste domluvil parádně, pane profesore. Jste úplněj Orfeus,“ vykřikla a otřela si čelo.

„Kdybych byl Orfeus, tak by ty bestie uháněly opačným směrem, ne?“ zařval jsem a zakryl si oči před letícím kmenem, který se vzápětí proměnil v sovu.

„Časem doladíte, pane profesore,“ zajásala studentka a ztratila se mi v mračnu prachu a slunečního světla.

Několik vět závěrem

Není většího potěšení pro člověka žijícího v postmoderním očištění našich dnů než vyrazit si z posraný, pochcaný Prahy do broumovských lesů. Vyměnit nikdy nekončící kakofonii automobilové dopravy, nelad předměstí a ksichty spoluobčanů, kteří se na ulicích potácejí jak vysílená drůbež z velkochovu, za zurčení potůčku a ševlení lesa. Byl pátek večer a idyla v srdci Broumovských stěn začala naštipáním dřeva. Nemělo smysl zatápnout tak brzy, a protože mě práce zahřála, vyrazil jsem na menší procházku do kraje, kde mají lidé stále povinnosti, závazky a břemena. Vesnice se chystala na kutě a z kostelního vršku se nabízel výhled, ve kterém se proluly valy středověké tvrze v Bystrém s kvádrem montovny Boltjesu, kde *dávají lidem práci*. Za farou jsem rukou očistil náhrobní kameny Čertoryjských z Čertoryj a malý démonek v erbu se mi lehce zakousl do prstu levé ruky. Aspoň tak to vypadalo v podvečerním světle. Vydal jsem se polňačkou směrem ke kapli za vsí. Tma padla rychle a v prachu cesty se leskly malé drobné šipky. Postupně jich přibývalo a při bližším pohledu jsem zjistil, že jsou to drobné kůstky. Jednu z nich jsem sebral a cestou ke kapli ji třel v ruce. Po pár krocích na ní ulpělo několik kapek krve. Olízl jsem si prst. Kůže byla prokousnutá. Čertoryjský démonek ožil. Došlo mi, že ony kůstky jsou mi povědomé — nedovedl jsem si to vysvětlit, ale byly to moje kosti. Ušel jsem ještě asi sto metrů a posadil se na lavici u božích muk. „Nebude Ti požehnáno,“ hlásal švabachem vyvedený nápis. Uvědomil jsem si mělkost jalové teze, že příroda je *krutá, ale spravedlivá*. Ve skutečnosti si žádný

milovník přírody nedokáže připustit, že to bude právě on, koho tato nevypočitatelná Matka záludně odpraví.

Petr Šmíd, 19. června 2022

Ediční poznámka

Většina z přítomných textů zde vychází poprvé². Výjimky jsou čtyři: text *Scény z vyučovacích hodin psaní* byl dne 6. 9. 2019 publikován na serveru iLiteratura, 24. 6. 2022 byl tamtéž zveřejněn text *Studentka* a kurs uvedený zde pod názvem *VI. Jaro* vyšel spolu se souborem básní *Třicet šest pokusů o škebli říční* ve čtvrtém čísle časopisu *Rukopis+* roku 2022.

J. T.

---

² Ediční poznámku přejímáme z tištěného vydání *Pozorovatelských cvičení* (2022, Officina Praga), tuto e-knižní verzi lze počítat již jako druhé vydání těchto textů. *Pozn. red.*

Petr Borkovec

Pozorovatelská cvičení

Edice Poezie

Fotografie na obálce z Pixabay.com

Uspořádání a úvod Jaroslav Tvrdoň

Závěr Petr Šmíd

Korektura Jaroslava Bednářová

Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 14. 3. 2025

ISBN 978-80-274-4480-9 (epub)

ISBN 978-80-274-4481-6 (pdf)

ISBN 978-80-274-4482-3 (prc)